

TỆ NẠN XÃ HỘI TRẺ EM TẠI HÀ NỘI – THỰC TRẠNG VÀ SUY NGHĨ VỀ GIẢI PHÁP

NGUYỄN ĐỨC CHÍNH

Sau mười năm Đổi Mới, tình hình kinh tế - xã hội đất nước ta đã có nhiều thành tựu đáng mừng. Hà Nội cũng như nhiều thành phố khác tốc độ đô thị hóa khá nhanh, kinh tế thị trường đã xâm nhập vào tất cả mọi ngóc ngách của đời sống xã hội: từ sản xuất, kinh doanh, dịch vụ, y tế, giáo dục... Nhìn chung, kinh tế thị trường đã đem lại bộ mặt khởi sắc về kinh tế cho thủ đô nhưng cũng đã để lại không ít những mặt trái của nó làm cho chúng ta phải suy nghĩ.

Trẻ em dù ở xã hội nào cũng chịu ảnh hưởng rất lớn của tình hình kinh tế - xã hội mà nó đang sống (môi trường xã hội). Kinh tế thị trường đã đem lại cho trẻ em nhiều cơ hội, điều kiện học hành và sinh hoạt tốt hơn và nó cũng đem lại cho các em biết bao tệ nạn đáng thương.

Việt Nam đến nay đã ký Công ước quốc tế về Quyền trẻ em được 7 năm, việc chăm lo và bảo vệ trẻ em, thế hệ tương lai của đất nước là một vấn đề quan trọng. Trong đó, việc quan tâm đến đối tượng trẻ em có hoàn cảnh đặc biệt là một vấn đề lớn mà bất cứ một quốc gia nào cũng phải tiến hành. Một trong những đối tượng trẻ em có hoàn cảnh đặc biệt ở Hà Nội đó là vấn đề tệ nạn xã hội trẻ em đang gia tăng – một vấn đề xã hội cấp bách và nghiêm túc.

1. Tệ nạn xã hội trẻ em Hà Nội – bức tranh khái quát

Tệ nạn xã hội là mặt trái của chuẩn mực đạo đức xã hội theo truyền thống dân tộc và kỷ cương quốc gia. Có rất nhiều cái gọi là tệ nạn xã hội hiện nay nhưng có ba loại gây nhiều nhức nhối nhất đó là: nghiện hút, mại dâm và cờ bạc. Tại Hà Nội, đến tháng 10 năm 1996 có khoảng 3000 người nghiện hút, 2000 người hành nghề mại dâm có hồ sơ theo dõi, ngoài ra còn rất nhiều người nằm ngoài diện theo dõi hành nghề lén lút, số này ước tính gấp 3 lần số theo dõi. Tại Hà Nội 100% phường có người nghiện hút, có phường có tới trên 100 người nghiện, có phường mỗi năm tăng 30 – 50 người. Trong số trên có tới 70% ở lứa tuổi thanh niên.

Qua khảo sát có tới 60 cháu biểu hiện lạm dụng ma túy, có vụ phát hiện 7 cháu hít heroin. Trong 476 gái mại dâm bị bắt năm 1996, thì có tới 29 gái dưới 18 tuổi (17 tuổi có 17 cháu, 16 tuổi có 9, 15 tuổi có 2 và 14 tuổi có 1). Trong số đó các cháu sinh sống tại Hà Nội là 7. Một điều tra khác của Ủy ban chăm sóc và bảo vệ trẻ em (8/96) cho biết, trong nhóm trẻ em bị lợi dụng tình dục có tới 42% các cháu ở Hà Nội. Trong số này 63% cháu quan hệ với bạn trai, 72% nguyên nhân do tò mò, rủ rờ, lôi kéo. Trong số các cháu hoạt động mại dâm, có tới 60% là để lấy tiền mua sắm quần áo. Một điều tra khác cho biết số trẻ em tham gia vào các trò cờ đen cũng đang báo động, tại một trường trung học có tới 32 cháu chơi số đề và các loại cá cược cờ bạc.

Tệ nạn xã hội gây cho bản thân gia đình và xã hội tổn hại – với các em lại càng nguy hiểm hơn, nó làm các em mất hết ý chí phấn đấu, bỏ bê học tập, gây nên các hành vi phạm tội và nguy hiểm hơn có thể hủy hoại cơ thể mắc các bệnh hiểm nghèo như HIV/AIDS.

2. Suy nghĩ về nguyên nhân dẫn đến tình hình tệ nạn xã hội trẻ em tại Hà Nội

Tốc độ đô thị hóa cùng với sự phát triển nhanh về kinh tế trong những năm vừa qua làm cho đời sống người dân Hà Nội được nâng cao. Cùng với đời sống về kinh tế thì đời sống tinh thần cũng không ngừng được cải thiện. Lối sống thành thị phong phú và đa dạng hơn, nhiều loại hình sinh hoạt văn hóa mới ra đời. Trẻ em cũng được hưởng những phúc lợi xã hội đó. Trẻ em Hà Nội càng thuận lợi hơn trong việc đến với các thành tựu đó, bởi đời sống vật chất của các em đầy đủ hơn. Các phương tiện nghe nhìn phong phú của gia đình ở một khía cạnh nào đó chính là con đường xâm nhập của các sản phẩm độc hại đòi truy kích động bạo lực, khiêu dâm, khơi gợi lối sống buông thả, trác táng dễ dẫn đến các tệ nạn xã hội.

Việc lơ lỏng quản lý con cái để chạy theo công việc của cha mẹ khiến các em được buông lỏng, hoặc sẽ được tự do trên đường phố hoặc sẽ bị giam kín trong nhà, cả hai đều tạo điều kiện cho các cháu dễ tìm đến với các hành vi xấu. Một số các cháu ở Hà Nội nhưng do hoàn cảnh gia đình khó khăn, không được đến trường mà sớm phải tham gia lao động, lang thang nơi vỉa hè, góc chợ, dễ dàng bị người lớn lợi dụng hoặc lôi kéo vào con đường phạm tội.

Gia đình tan vỡ do nhiều nguyên nhân cũng là lý do để một số trẻ em hư hỏng và dẫn đến các tệ nạn xã hội. Nguyên nhân chủ yếu là do trẻ mất lòng tin trước hết ở cha mẹ chúng, sau nữa do gia đình tan vỡ mà cha hay mẹ không còn thời gian và tâm trí để chăm sóc và theo dõi con cái, nên các em sớm phải tự lo liệu đời sống cho mình, và đó chính là điều kiện thuận lợi để các em đi vào con đường hư hỏng.

Bên cạnh trẻ em Hà Nội, thì có một số đông trẻ ở các tỉnh về Hà Nội để tìm việc làm, vì sức hút của kinh tế thị trường. Các cháu về đây làm nghề tự do, không ai quản lý, nên một số cháu sớm lao vào con đường phạm tội hay bị nhiễm các tệ nạn xã hội. Chính các cháu này đã lôi kéo không ít các trẻ em Hà Nội đi theo con đường bụi đời.

3. Những suy nghĩ về giải pháp

Trẻ em tồn tại và phát triển phụ thuộc vào người lớn – đó là chính sách mỗi quốc gia, gia đình và xã hội. Giải quyết ngăn chặn tệ nạn xã hội của trẻ em phải lấy phòng là chính, lấy xây để chống. Chúng tôi thấy có mấy hướng chính sau đây:

1. Làm trong sạch môi trường sống

Trước hết là môi trường văn hóa – đó là truyền thống văn hóa, giá trị chuẩn mực xã hội, thể ứng xử chung của xã hội. Thiếu một môi trường văn hóa ổn định, trong sạch đặc biệt là môi

trường văn hóa đô thị và lối sống đô thị thì không thể tạo nên một cuộc sống xã hội tốt đẹp. Trẻ em sống trong môi trường văn hóa trong sạch giống như một cây non được nuôi dưỡng tốt. Trong nền kinh tế thị trường, giữ gìn một môi trường trong sạch là khó khăn, bởi vì nền kinh tế đa dạng và phức tạp lấy lợi nhuận làm đầu nên mọi người hành động, mọi nhà hành động ít tính đến những hậu quả lâu dài. Cố gắng giữ gìn một môi trường văn hóa trong sạch cho trẻ em là việc làm vô cùng cần thiết.

2. Nhà trường cần có chương trình và phương pháp giáo dục phù hợp

Thời gian học tập và vui chơi ở nhà trường chính là quá trình xã hội hóa, biến các em trở thành con người xã hội. Con người xã hội đó thế nào là phụ thuộc vào quá trình giáo dục về tri thức cũng như đạo đức. Hướng các em vươn tới các giá trị thẩm mỹ cao đẹp, xây dựng cho các em một lý tưởng sống lành mạnh, một phần lớn là trách nhiệm của nhà trường.

3. Gia đình cần quan tâm thật sự có chiều sâu – vai trò công tác xã hội với nhóm

Cha mẹ hãy thực sự trở thành người bạn lớn của con cái. Phải dành một thời gian thích hợp cho con cái, theo dõi con cái về sự tiến bộ trong học tập cũng như quá trình tiến bộ trong đạo đức và sự hình thành nhân cách của các con. Cha mẹ luôn xác định mình là tấm gương cho con cái noi theo. Quan niệm gia đình là một nhóm xã hội để tiến hành giúp đỡ với các gia đình có trẻ em mắc phải các tệ nạn xã hội. Vai trò công tác xã hội với các trẻ em hư là điều hết sức quan trọng, vấn đề là ở chỗ lôi kéo các em trở lại với cuộc sống lương thiện. Không được làm mất lòng tin của các em, không tỏ thái độ thiếu tôn trọng các em thì mới có thể làm sống lại cái thiện trong mỗi con người các em.

4. Giáo dục, tư vấn cho trẻ em về tệ nạn xã hội – vai trò của công tác xã hội với cá nhân

Giáo dục cho trẻ em hiểu biết về tác hại của các tệ nạn xã hội là một vấn đề quan trọng. Có rất nhiều trẻ em mắc phải các tệ nạn này do thiếu hiểu biết hoặc tò mò, lựa chọn các hình thức giáo dục cộng đồng, các kênh truyền thông phù hợp để giúp các em là việc làm khó, đòi hỏi các nhà công tác xã hội phải đầu tư và suy nghĩ. Đối với những trẻ em đã mắc các tệ nạn xã hội – việc giáo dục giúp các em trở lại con đường lương thiện cũng phải áp dụng phương pháp công tác xã hội với cá nhân. Mục tiêu của công tác là hỗ trợ các em giải quyết các vấn đề của mình, do đó trước tiên phải coi tác động đến cá nhân như một phương pháp làm việc. Điều quan trọng là phải thiết lập một mối quan hệ tốt với các em, giúp các em hiểu rõ về mình, nhìn nhận lại những người xung quanh, tự đánh giá mình để rồi tìm ra cái sai và tự sửa chữa mình.

5. Vấn đề quan trọng: Giáo dục nhân cách cho trẻ

Nhà trường, gia đình và xã hội phải thấy hết ý nghĩa với trẻ em đó là tương lai là nhân cách của các em. Mọi nội dung, biện pháp giáo dục trẻ phải lấy lễ nghĩa làm đầu. Phải dạy trẻ về

Bản quyền thuộc Viện Xã hội học www.ios.org.vn

truyền thống dân tộc, đạo lý của người Việt Nam. Cần xây dựng gia đình để thực sự là tổ ấm của các em. Giáo dục cho trẻ lòng ham học, trí tiến thủ.

Tệ nạn xã hội ở bất cứ xã hội nào cũng là một vấn đề xã hội bức xúc. Tệ nạn xã hội với trẻ em lại càng bức xúc hơn, bởi hơn lúc nào hết trẻ em luôn là tương lai của đất nước. Đất nước ta đang trên con đường đổi mới đúng đắn, không một con đường nào không để lại ít nhiều mặt trái của nó. Hiểu được điều đó thì việc chủ động ngăn chặn các tệ nạn xã hội trẻ em không phải là không làm được. Ngăn chặn tệ nạn xã hội không phải là việc làm của từng gia đình hay mỗi cá nhân, nó đòi hỏi sự phối hợp của nhiều ngành, cấp của các cơ quan xã hội: từ gia đình, nhà trường đến xã hội. Bởi vì giữa cá nhân và xã hội là mối quan hệ tương hỗ và có trách nhiệm lẫn nhau. Cá nhân và xã hội đều có khả năng biến đổi và phát triển, nhưng chỉ có thể thực hiện điều đó thông qua sự hỗ trợ lẫn nhau để cùng phát triển.